Tečaj XV. **NOVICE** List 12.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 12. februarija 1857.

Kako sadje sušiti, da bo dobro in lepo.

(Konec.)

Ko je vertnar Lukas razložil: ktero in kakošno sadje naj se suší in za sušilo pripravi, popisuje potem: kako naj se suší.

Kar se tiče toplote v sušivnici (pajštvi) ali peči, dela imenovani vertnar razloček med sadjem s peškami (kakor so jabelka in hruške) in pa med sadjem s košicami (kakor so češplje ali slive, češnje in breskve). Sadje s peškami potrebuje izzačetka prav vroče pečí (kakor se kruh peče ali 60 do 80 stopinj gorkote po Romirjevem gorkomeru), počasi pa naj toplota odjenjuje do polovíce poprejšne (na 45 do 50 stopinj ali kakor je peč, kadar se kruh vèn vzame). Sadje, ktero se v svojem soparu čeravno le malo časa pokuha, se bolje suší in je sladkeje in okusniše, pa se tudi bolje kuhati dá kakor uno, ki se ni pokuhalo v svojem soparu. Kakor hitro zapaziš, da se je sadje izkuhalo, in to se spozná po tem, ako ga lahko s slamnato bilko prebodeš, tadaj je čas, sušiti sadje v manjši gorkoti. Zatega voljo je dobro, ako sta dva prostora pripravljena za sušilo: eno zeló vroče, drugo manj. — Sadje s košicami naj se pa nasproti unemu suší izzačetka v manj vroči peči, da sok ne izteče; kakor hitro pa so se luknjice pri receljnih osušile, naj se pa pridaja več toplote.

Če se sadje prepočasi suší ali če se suší v premalo topli peči, bode kislo. Kdor je jabelčne kerhlje posušil le na sapi (zraku), naj jih dene enmalo časa tudi v peč: veliko sladkeji bodo.

Nobeno sadje naj se pri sušilu v peči počasi ne shladí; če se počasi v peči razhladí, ni ne lepo ne svetlo. Da se nektero suho sadje prelepo sveti, izvira odtod, da je prav vroče prišlo iz pečí in se je zunaj na zraku hitro shladilo.

Če se sadje večkrat v peč dene in potem vselej hitro shladí, bode tudi sladkeje.

Sadje, ki ga posušiti hočeš, naj je s peškami ali košicami, celo ali na kerhlje zrezano, naj na lesah v sušivnici nikdar na kupu ne leží, ampak naj je vselej eno zraven drugega lepo razpoloženo.

Češplje ali slive, češnje, višnje in drobne neolupljene hrušce položi, če le moreš na lese vselej tako, da z receljni kviško stojé.

Prezlo posušeno sadje je žilavo in se ne skuha rado mehko; vselej pa se je varovati, da se pri sušenji ne sožgè in da po dimu ne diší; tako sadje je malo obrajtano in se prodá le takim ljudém, kteri ne véjo, kakošno mora suho sadje biti! *)

Iz vsega sadja s košicami, kadar je napol suho, se dajo košice lahko izpraviti, če se enmalo stisne, in potem je tako sadje več vredno.

Sapa ali ljuft v sušivnicah mora suha biti, ne pa po mokrem soparu vlažna; paziti je tedaj dobro na to, da le topla suha sapa je v pajštvi in se vlaga odpravi, kar se lahko zgodí s tem, da se napravijo duški, ki se odpró in zapró ali pa take cevi, ktere odpeljujejo sopare.

Posušeno sadje mora nekoliko dní še na sapi (soncu) ležati, da se do dobrega osuší.

Da je sadje popolnoma posušeno, se spozná iz tega, da ne kapljice več ne moreš iztisniti iz preklane suhe češplje, hruške itd.

Suhega sadja nikoli ne smeš še toplega zložiti (zapokati) ali v zadelano tružico djati.

Ako suho sadje plesnije ali če se červiči žugajo v njem zarediti, deni ga berž v srednjo toploto, to je, v peč, ko se je kruh po peki iz nje vzel, in še enkrat ga posuši.

V suhih zračnih krajih, tudi v kištah, če je pokrov prevertan, in v žakljih, če na sapi visijo, se suho sadje ohrani 6 do 10 let dobro.

*) Naj bi pomnili to posebno gospodarji na Krajnskem in Horvaškem, da dim suhim češpljam ali slivam jemlje ceno!

Gospodarske skušnje.

(Debelo čebulo pridelati). Naj se dene čebul na kako leso, ktero čez zimo obesimo nad pečjo, tako, da čebule se posušé nekoliko. Na pomlad vsadimo take na pol posušene čebule v rodovitno, pa ne vnovo pognojeno zemljo. Čebule ne poganjajo deblic, izrastejo pa prav debele, tako, da so jih pridelali kmetovavci že do poldrugega funta težkih.

(Sadra ali gips tekne tudi jagodam). Neki vertnar na Angležkem je bil zapazil, da sadra je tudi prav ugodna rudečim jagodam. On je zgodaj na pomlad jagodišče ž njo potresel, in dozorel mu je na njem ne le debeleji sad temuč tudi žlahneji od navadnega. Naj bi se to poskusilo tudi pri nas, ker skušnja je lahka, in jagode se lahko prodajo.

(Pranje kave ali koféta). Ni dobro kave (koféta) koj žgati in kuhati, ko smo jo kupili, treba oprati jo poprej. Če se kava opere, dobí lot oprane kave tolikšno moč, kolikor je ima komaj poldrugi lot neoprane, toda ne smemo je preveč pražiti ali žgati, da bi bila černa kot oglje. Najpred treba vse smetí, kamničke itd. iz kave izbrati; potem pa naj se dene v toplo (ne vročo) vodo eno ali dve uri; potem naj jo vsuje gospodinja na kak pertič ali na popir, da se posuší. Obilo kave na enkrat prati pa ni prav, ker bi nekoliko vlažna ostala in potem rada plesnije. Kadar gospodinja ali kuharca kavo pere, se tudi vidi, je li barvana, kar se žalibog pogostoma nahaja, in ravno pri najdražji kavi. Barvana kava barva tudi vodo, v kteri se pere, — navadno zelenkljato, ter zapuša zelene pege na papirji, na kterem je bila posušena. To zelenilo škoduje človeškemu zdravju, tedaj je tudi v tem oziru pametno, da kavo peremo, ker po takem ni zdravju škodljiva.

Od gospodarstva v natori kaj.

Ker imava navado vsako nedeljo popoldan si kak sostavek brati, kterega sva med tednom zložila, ti hočem jez dones povedati nekaj:

II. Od rastlinstva in merčesov.

Kdor si misli, da vse je le zavolj človeka na svetu, pravi: „nadležnih muh in škodljivih merčesov bi pa vendar ne bilo treba; muhe niso za ničesa drugega, kakor da nas

in našo živino ob hudi vročini nadležujejo, in drugi merčesi, da nam sadove poškodujejo".

Ako bi bila una misel resnica, gotovo bi ne bilo mogoče razumeti, komu v prid je vstvaril Stvarnik toliko merčesov, ki nam žito v shrambah, sadje na drevji in les po gojzdih pokvarjajo. V spoznanje, da ima modri Vladar druge namene z merčesi in tako tudi z drugimi nam škodljivimi stvarmí, kakor le ljudí kaznovati, hočemo tesno zvezo med rastlinstvom in merčesi enmalo premišljevati.

Vsaka rastlina živí svoje merčese. Tesna zveza med njimi se že vidi iz tega, da razun nekterih ptičev le merčesi v svoji živobarvani obleki dosežejo lepoto krasnopisanih rastlin. Tudi je skorej ravno toliko merčesov znanih, kolikor rastlin, namreč okoli 80.000 plemen. Vsaka rastlina ima svoje merčese, ki se le od nje živiti zamorejo. Povsod, kjer zelení in cvetè rastlinstvo, je tudi veliko merčesov, ki pri lepših barvah svojih reditelje (rastlin) tudi dobijo krasnišo obleko. V vročih krajih letajo nad bogato z rastlinami obdarovano zemljo neštevilne trume metuljev, muh, osá, kebrov; vse te živali imajo veliko lepšo obleko kakor naši merčesi. V merzlih krajih letajo nad revnimi in slabotnimi zeliši tudi le tamnobarvani ostanjki drugod tako lično in različno pisanih živalic. Zemlja na polji in v gojzdu ima svoje gostove, v koreninah, v deblih in še celó v listji orjejo merčesi; v gobe, ki gnjijejo na mokri zemlji tamne gošave, so zalegli merčesi svoje jajčika. V drevesih, zdravih in bolnih, v smerdljivi merhi — povsod so te stvarce, ki tudi naše hrame obiskujejo in nam pokvarjajo živež, grizejo obleko in bukve, votlijo in vertajo tramove pod streho, mize in stole po sobah, še celó v želodec, pod kožo, v čepinjo k možganom in v očí se zarijejo ti roparji.

Zakaj tedaj toliko škodljivih stvarí?

Na to vprašanje hočemo kratko odgovoriti. Vse živali, ki se živé od rastlinstva, so le zato, da varujejo, da se rastlinstvo preveč ne razširi in ne zatare življenja drugih stvarí, ki so tudi Božje stvarce. Da orjaški sloni le v vročih krajih živé, je po vsem naravno, ker le tam, kjer solnčna gorkota in mokrota izbujate toliko rastlin iz zemlje, je treba takih velikanov, da varujejo vse stvarí prevelikega razširjenja zemeljskega kinča. Pri nas bi te orjaške živali ne imele kaj živeti. V onih časih, ko še ni bil človek razširjen po svetu in ko je obilniše rastlinstvo rastlo v naših krajih, so živeli tudi v naših krajih taki požeruhi rastlinstva. Zdaj pa človek sam le predobro varuje, da ne pokrivajo gojzdi celega kraja.

Pomislimo, koliko semenskih zern osuje leto za letom ena verba, bukev, jelka ali kteri koli plevél ali trava, in vendar se ne pomnoží njih število. Res, da marsiktero zerno pade na kamen, pa bi se vendar število rastlin neizrečeno pomnožiti moglo, ako bi jih ne zaterali merčesi. —

Drugi namen merčesov je ohraniti snažnost v stvarjenji. Mertva stvar bi dolgo ne strohnela in bi dalj časa okuževala zrak, ako bi se ne naselili merčesi v njo, je ne izvertali in iz pota spravili občinstvu škodljive stvarí. Položi mertvo miš pod kamen v gojzd, in gotovo jo bo zakopal v kratkem keber, ki se res smé pogrebec imenovati (Necrophorus), in bo položil va-njo svoje jajčica. Spodjedel bo namreč zemljo, da bo padla merha v napravljeno luknjo. Potem jo bo zasul s perstjo in bo položil va-njo jajčica.

Rastlinstvo zaterati v preobilni rasti in ohraniti snažnost v naravi, ste velike nalogi merčesov, ktere potrebujete pridnih rok, in vendar so stvarce, ki to delo dopernašajo, le majhine.

Kjer je tedaj pripraven prostor za življenje kaki živali, tam tudi živí. Vsi ti prikazki sledé le iz natornih potreb in uzrokujejo le natorne nasledke brez poprejšnih namenov. Natora redí na svojih persih toliko stvarí, kolikor ji je mogoče brez škode drugih stvarí.

Gotovo je mikavno in vredno človeškega truda, slediti tem namenom veličanske natore in iz njenih del se učiti zares človeško živeti in ne z zaničevanjem svojih zemeljskih soprebivavcov sebe čez vse stvarí povzdigovati.

B.: Precej dolgo sem te mogel poslušati. Od marsiktere stvarí, ktero si omenil, bi se mogla še pogovarjati, pa nocoj je že pozno, toraj moram iti, da mi vrat ne zaprejo. — Lahko noč, prijatel!

A.: Z Bogom. (Dalje sledí.)

Natoroslovne drobtinice.

(Koliko je zvezd na nebu?) Nikdo jih še ni soštel — ti gotovo tudi ne, ki to vprašaš, ker res brez števila jih je. Zvezde se nam nektere samice zdé, pa premotrímo jih skoz daljnogled; glej! kot blisk se razdelé v dvé, tri in še več samostalnih različnih zvezd. Rimska cesta se nam zdí belkasta meglica, skoz ktero semtertje kaka zvezda lesketá. Pa topo naše okó le dosti ne razloči. Rimska cesta ni meglica, so zvezde same, kterih število bi utegnilo biti kakih 20 milijonov. — Broj zvezd, vidnih po daljnogledih, je po številu se vé da poveršnejem, več tisoč milijonov. Pa koliko zvezd nam še prikrivajo vidne zvezde! koliko takih oblakov in meglic še ugledujejo zvezdarji po daljnogledih, kakor se nam zdí rimska cesta, in kdo vé, koliko jih bodo še z nova ugledali! Zares bezbrojne so trume zvezd. O mogočnost, ki je vse te trume stvarila, ki jih vse v redu ohrani!

(Svetloba in grom). Svetloba preteče v eni sekundi (to je, kolikor časa terpí en udarec počasniše žile) 41.000 milj, grom pa le 1040 čevljev. Ako tedaj našteješ med bliskom in gromom tri, je strela četertinko ure od tebe; ako našteješ šest, je pol ure itd. Ko sta grom in blisk skup, takrat smo v nevarnosti; strela je blizo nas.

(Luna). Luna dobiva svetlobo od solnca kakor zemlja naša; vendar pa je od zemlje zeló različna. Iz zemlje naše bi se dalo narediti 50 lun; toraj je luna 50krat manjša od zemlje. Zvezdarji razločijo v mescu mnogo in mnogo gorá, ki pa presegajo visokost naših pozemeljskih hribov, čeravno so že ti po 20 do 30 tisoč čevljev visoki. Luna nima nič vode, ne rose itd., tudi nobenega vzduha (zraka). Tedaj ne bi mogla nobena pozemeljska žival v njej bivati, vsaka bi se zadušila zavolj pomanjkanja vzduha. V luni je vedno vse tiho kakor v grobu. Skušnje učé, da se širi zvuk ali glas, ropot itd. po vzduhu; in kjerkoli tega ni, se ne sliši noben zvuk, noben ropot itd. — Od nas do lune je 51 tisoč milj, in krogla zagnana iz kanone, bi doletela va-nj v kakih 23 dnéh, toda mogla bi brez vse najmanjše pomude na kaki postaji ali v kerčmi noč in dan neprenehoma leteti in vsako sekundo vsaj 600 čevljev pota prežvižgati. V solnce pa, do kterega je 20 milijonov milj iz naše zemlje, bi pripihala taka krogla v kakih 25 letih.

Morawsky Nár. List.

Serbskega jezika domovina.

Po Vuku.

Zdaj se za gotovo vé, da živijo Serbi v današnji Serbii, v Metohíi, v Bosni, v Hercegovini, v Zeti, v Černigori, v Banatu, v Sremu, na desnem podunavji znad Oseka do Sentandrije, v Slavonii, v Hervatski, v Dalmacii, v vsem jadranskem primorji gotovo od Tersta do Bojane. Zato sem od začetka rekel: za gotovo se zná, kajti naravnost se še ne vé, kako deleč segajo Serbi v Arnautski in Macedonii. Jaz sem se v Cetinji razgovarjal z dvema človekoma iz Dibre, ki sta mi pravila, da je ondi veliko serbskih sel, po kterih se govorí serbski, ravno tako, kakor sta ona govorila, to je, zmed serbskega in bulgarskega, vendar bliže k serbskemu ko k pravemu bulgarskemu.

V omenjenih teh mestih utegne biti najmanj okoli 5 milijonov duš naroda, ki en jezik govorí, al po veri se delí

na troje: more se od prilike vzeti, da jih je gerške vere okoli 3 milijone, in to: en milijon v celi Serbii, en milijon v avstrijanskih deržavah, en milijon pa v Bosni, Hercegovini, Zeti in Černigori; od ostalih dveh milijonov morebiti da bi se moglo vzeti, da jih je dvé tretjini turške vere, ena tretjina pa katoliške. Samo pervi trije milijoni se imenujejo Serbe, ostali pa nočejo tega imena prejeti, marveč uni turške vere mislijo, da so za zbilja Turki, in tako se tudi zovejo, akoravno jih od sto ne eden turški ne razume, uni pa vere katoliške sami sebe zovejo po mestih in deželah, kjer živijo, na pr. Slavonci, Bosanci, Dalmatinci, Dubrovčani itd., ali pa, kakor pisavci s starim ali Bog zná s čigavim imenom, Ilire ali Ilirce; uni pa pervi zovejo jih v Bački Bunjevce, v Sremu, v Slavonii in v Hervatski Šokce, okoli Dubrovnika pa in po Boci Latine. Kakor pa gerške vere Serbi zovejo katoličane Šokce, tako pa tudi ti in turške vere Serbi jih imenujejo Vlahe, celó v Dalmacii okoli Spleta in Senja jih imenujejo Herhače. V pogovoru prijatelskem imenujejo katoličane Kriščane, ti pa une gerške vere Hriščane. Ako človek pomisli, na pr., da Madžarov je katoliške in kalvinske vere, pa se vsi zovejo Madžari; ali da je Nemcov katoliške, luteranske in kalvinske vere, pa se sopet vsi zovejo Nemci: mora se čuditi, kako da se saj Serbi katoliški nočejo imenovati Serbe.

Jaz bom gledal, da najdem uzroke: odkod izvira pri nas memo ostalih narodov v tej zadevi taka merzost, da narod tudi na svoje ime merzí.

Dubrovčani, pa tudi druge nektere serbske občine, ki so same vladale se, so že od starine bale se serbskih kraljev iz Hercegovine, da bi si jih ne podvergli in jim slobode ne vzeli; zato so jim tudi velikokrat dačo plačevali, pa tudi brambe zoper njih pri drugih vladarjih iskali. Kdor se koga bojí, on tudi na-nj merzí. Naš narod še misli, da se vsi boji le zavolj vere bojujejo; ali zgodovina nam dosti izgledov kaže, da so deržave enega naroda in vere bivale med sabo naj veče sovražnice (na pr. Sparta in Atene). Kadar se cerkve razdelé, je glavna skerb in delo: kdo bo s kim ostal. Serbi bivajo na sredi med Rimom in Carigradom. Glavni del naroda, kteri je bliže ali ima naročnej do Carigrada, ostane z Gerki; Primorci pa se oklenejo Rima. Gotovo se drugači tudi ni moglo zgoditi, kakor tako; ako pa še pomislimo, da so Primorci ne samo na jače in silneje brate svoje čez berda merzeli, ampak tudi da so kot Primorci in sosedje talijanski mogli imeti uzroka nositi se čez njih (zlasti Dubrovčani), in da ondaj ljudje opustivši nedavnej svojo staro vero, v kristijanski pa še niso bili tako uterjeni, kakor danes, more se reči, da so oni te dobe komaj dočakali, da so se popolnoma ločili od njih, in tako, da bi to kar je mogoče še več storili, so ne samo malo po malo sprejeli latinske slova, ampak tudi narodno ime so jim pustili. Pri unih turške vere se še laglje najde uzrok. Arnauti so bili proti Serbom majhen narod, pa kot gorijanci so mogli biti vselej v veči slobodi in enakosti med sabo; k temu pa še niso imeli ne pismenk ne knig v svojem jeziku; tudi se kristijanska vera med njimi ni nikoli uterdila; in tako je lahko bilo, da so njih poturčenci ostali brez vsega razločka od ostalih drugih svojih bratov, in da vsi gledajo več na svoj jezik in šege, kakor na vero, za ktero še dan danes malo porajtajo.

V Bosni je moralo vse drugače biti, Serbi so s pomočjo knig, popov in menihov, cerkvá in samostanov bili tudi ondaj mnogo pobožneji od Arnautov, pa po vsi priliki imeli so tudi več gospôde, ktera se je dosti razlikovala od priprostega naroda. Iz zgodovine znamo, da se je v Bosni najprej poturčila gospôda, zmed ktere jih je veliko svoje stare pridevke obderžalo, na pr. Brankovići, Todorovići itd. Gospôda se je že poprej razlikovala od priprostega ljudstva, s kterim je v eno cerkev hodila in se iz ene čaše obhajala; naravno je, da je ta razlika še veča zdaj postala, ko je ona sprejela ne le vero za vsem drugačno od njegove, temuč tudi v drugem jeziku in z drugim pismom. Tako so gospôda svoje dozdanje ime Serbi, ki je s kristijansko vero in njih poprejšnim življenjem verlo strinjeno bilo, ne samo zavergli, ampak terpeti niso tudi mogli, da se njih raja ž njim diči, zatorej so jo nazvali Vlahe. Kakor so pa ti poturčenci poprej v kristijanski veri pobožni bili, tako isto ostanejo tudi v turški; tudi dan današnji ni morebiti v vsem Mohamedanstvu pobožnejih od Bosnjakov; to razodeva tudi njih nepokoršina sultan Mahmuta in njih merzost na njegove naredbe in spremene.

Tako so po moji misli katoliški in turški Serbi zgubili svoje narodno ime. Ali bilo to kakor mu je drago, zdaj se je ta merzost popustila. Vsi pametni ljudje zmed gerških in katoliških Serbov spoznavajo, da so en narod, in trudijo se, da bi merzost zbog vere ali popolnoma izkorenili ali saj zmanjšali, kar se le dá; samo je katoličanom še težko zvati se Serbe, — al malo po malo se bojo temu privadili; kajti, ako nočejo biti Serbi, nimajo nobenega narodnega imena. Ako rečejo eni, da so Slavonci, drugi da so Dalmatinci, tretji da so Dubrovčani: to so zgolj imena od mest in krajev, kjer prebivajo, pa nobenega narodnega imena ne pokazujejo. Ako velijo, da so Slaveni, to so tudi Rusi, Poljci, Čehi in ostali vsi slavenski narodi. Ako dejo, da so Hervati, jaz bi rekel, da to ime po pravici pripada najpoprej samo Čakavcom, kteri so ostanjki Porfirogenetovih Hervatov, in kterih se jezik malo loči od serbskega; po tem pa Hervatom v zagrobški, varažlinski in križaski okolici, kterih domovina se je prozvala Hrovaško po Muhaškem boji leta 1526, in kterih jezik je prelaz iz kranjskega v serbski; ali ne vém kako bi se s tem imenom nazivati mogli uni katoličani, kteri živijo na pr. v Banatu, ali v Bački, ali v Sremu in Slavonii, ali v Bosni in Hercegovini, ali v Dubrovniku, in govorijo ravno tisti jezik kakor Serbi. Ako rekó, da so Iliri, — to je mertvo in tamno ime, ki danes nič ne pomeni, kajti zdaj vsi zgodovinoslovci dokazujejo, da stari Iliri niso bili Slovani, in tako bi se oni s tem imenom samo zato imenovali, ker živijo v kraji, ki se je zapadni Ilirik imenoval. Tako bi se tudi vsi ostali narodi, kteri v starem Iliriku živijo, kot Bugari, Arnauti, Cincari imenovati mogli. Jaz ne vém, kako se je pred sto in nekaj leti v avstrijanske pisarnice to ime „Illyrier, illyrisch“ utepsti moglo, — al vidi se, da ono zadeva samo Serbe gerške vere, ki živijo na Madjarskem.

Od onih pa turške vere se ne more še pričakovati, da bi mislili na to srodstvo; al kakor hitro se bojo med njimi šole povzdignile, če tudi v turškem jeziku, bojo pred spoznali, da niso Turki, ampak Serbi. (Dalje sledí.)

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Dunaja. Zboru tukajšne kupčijske in obertniške zbornice 14. dan p. m. je gledé na nadloge, ktere leto za letom tarejo uboge Istrijane, gosp. minister kupčijstva na znanje dal, da je vlada nekega višjega uradnika v Istro poslala, naj preíše stan Istrijanov natanko in potem naj svetuje, kako bi se onim nadlogam dalo v okom priti. Pri tej priliki je bilo omenjeno, da marsikteri isterski pridelki bi se dali še zboljšati in potem bi se lože prodajali; ob enem pa se je dunajski zbornici podalo mnogoverstnega isterskega vina, olja in sardél z naročilom, naj to blago presodi, in ako najde, da je hvale vredno, naj skusi, da se razglasi po svetu in kupčija pospeši. Zbornica je izvolila poseben odbor za to preiskavo.

Iz Zagreba. Sopet Vam morem dopisati veselo novico, ktera se našega duševnega napredka tiče. Saboto večer se je našemu verlemu gosp. Freudenreich-u v korist pervikrat igrala igra pod naslovom „Graničari ili proštjenje na Ilijevo“ (Graničari ali shod na sv. Ilija dan). Spisal si jo je on sam. Radostni rečemo, da je neizrečeno dopadla; posebno po pervem aktu in tudi konec igre je gromovito „Napred, Napred!“ živo kazalo, kako izverstno je gosp. Freudenreich življenje in običaje graničarske nam pred očí po-

stavil. Slava mu! Mnogo rečí je jako globoko v serce nam seglo, da marsiktero oko se je v solzah topilo. Le dvoje bi gosp. pisatelju prijazno svetovali: eno je, naj bi krajšal priložaje, kteri serce človeško kažejo v silnem boji z dvomi, nadami in drugimi čutstvi, in naj čutenja ne prenapenja, — in drugo še potrebniše je, naj bi nikdar, kakor strele iz vedrega neba, smešni in šaljivi priložaji se mešali z žalostnimi. Taki berzni prestopki iz žalostink v smešnice mučijo serce gledavca višje kot se mu prilegajo. — Veselici pa moram, žalibog! dostaviti tudi žalostnico. Zagotoviti je sicer ne morem, al slišal sem jo od več straní in govorica gre v Zagrebu od ust do ust, da se bode glavnica (dnarji), ktero so domoljubi za ustanovljenje narodnega gledališča v napredek in razvitek narodne omike darovali, jim nazaj dala. Že je 71.000 fl. skupaj; se vé da to je še premalo za doveršenje cele naprave, — al vendar lep dnar je in za početek gotovo zadosten. Pravega domoljuba bi tudi merzilo, dar svoj nazaj vzeti. Je li to popolnoma gotovo, in kaj je tega krivo, ne vém. Bog daj, da ne bi se uresničilo!

K. Žavčanin.

Iz Siska na Svečnice dan. * Žitna kupčija pri nas še zmiraj miruje. Dolgo časa že ni bilo nobenega kupca iz Krajnskega; te dní se je vendar sopet eden oglasil in nekaj malega po nizki ceni nakupil, namreč blizo 2500 vagánov pšenice (po 85 funtov težke) po 4 fl. 15 kr., in tudi toliko koruze po 2 fl. 3 kr. Čeravno ni to velika kupčija, je vendar znamenje, da ljubljanski magazini so že zeló prazni in da v kratkem imamo več kupcov pričakovati, kar bo našo žitarijo sopet poživilo. Ako bo tudi pomorstvu kazalo se tudi tukaj z žitom oskerbeti, se smemo nadjati, da bo spomladi kupčije dosti. Zamolčati pa ne smemo, da bi treba bilo, da bi cena našega boljega blaga se po dunajski in peštanski ceni znižala, sicer ne bo dosti kupca. Z vožnjo imamo pa še zmiraj nadlog po suhem in po vodi; ceste so od dveh dní sem zametene, da ni moč nikamor; voda pa, kakor se vreme obnaša, kmali hitro naraša kmali pada. Zavolj obilnega snega prihajajo vode zdaj večje. Danes je žitna cena pri nas tako-le: pšenica je po 3 fl. 50 kr. do 4 fl. 40 kr., napolica (soršica) po 2 fl. 45 kr. do 3 fl., rež pe 2 fl. 30 do 40 kr., koruza po 1 fl. 50 kr. do 2 fl. 3 kr., ječmen po 1 fl. 40 kr. do 2 fl., oves po 1 fl. 12 do 15 kr.

Iz Celja. Veselí me vsakokrat, ko utegnem častitim bravcom „Novic“ priobčiti kaj lepega ali prijetnega; danes tudi morem povedati nekaj prav imenitnega. V tem, ko naš presvitli Cesar potujejo po lepi Lombardíi, ter Jih ondotni prebivavci slavijo pa blagoslovijo za mnogo pomilovanje; — v tem, ko bi človek mislil, da Njih Veličanstvo v Milanu gleda le na okinčane poslopja in Njim v čast napravljene svečanosti in da čuje le tisočglasno „Evviva“, ktero po vseh potih Mu nasproti doní; — v tem, pravim, spominja se dobrotljivi vladar tudi dalekih kronovin svojih, in kar se po njih godí; tudi bornih nesrečnikov ondi ne zabi ter jim olajšuje kar in kolikor more. To spričuje vesela novica, ktera je poslednje dní januarija došla v Celje. Preblagi Cesar so namreč pomilostili dva hudodelnika, ktera sta bila v tukajšni c. k. okrožni sodníi obsojena na smert. Prizanesli so Cesar obema in smertno kazen premeniti blagovolili v ječo na nekoliko let.

J. Š.

Iz Ljubljane. V razjasnilo tiste novice, da se ima napraviti zunaj Ljubljane blizo Sela nova sladkornica, smo prejeli od gosp. Peter Lülsdorfa sledeče verstice: „Veselilo me je unidan v „Novicah“ brati, da se v Ljubljani priprave delajo za novo sladkornico; al to, da je „neka družba“ kupila prostor med Ljubljanico in Selsko cesto, moram popraviti s tem, da le jez sem kupil omenjeno ledino, in da le jez sam sem lastnik tega prostora; zavolj naprave sladkornice pa se je več gospodov z menoj združilo. Drago mi bo, ako „Novice“ ta dostavek vzamejo v prihodnji list“.

Novičar iz raznih krajev.

Nova uredba avstrijanske armade bode po najvišjem sklepu od 25. p. m. moč zadobila že 1. dan prihodnjega mesca. — Gospodje ministri, ki so se, kakor naši bravci vedó, že davnej v Milan k presv. Cesarju podali, niso tje šli le v poveličanje ondašnjih svečanost, temuč zavolj mnogih opravil, zavolj kterih so jih Cesar k sebi poklicali. Tudi ministra za bogočastje in nauk vsaki dan pričakujejo v Milan. Ako je gotovo, kar se pripoveduje, imamo kmali mnogo važnih rečí pričakovati. Sliši se namreč, da se ima nek armada za toliko zmanjšati in toliko vojakov razpustiti, da se bojo prihranili vsi stroški za nenavadni stan armade, ki znašajo sedaj 102 mil. gold. na leto, in s tem se bo dnarna primanjkava (deficit) od 132 milijonov zmanjšala le na 33 mil. Pa tudi stroški za navadni stan armade, kteri znašajo na leto 114 mil., se bojo nek po mnogih prihranilih v vseh razdelkih vojaškega oskerbništva, zmanjšali za 10 milijonov. Govorí se dalje, da begúni (dezerterji) vsega cesarstva bojo pomilosčeni, kar se dosihmal v našem cesarstvu še nikoli ni zgodilo. Tudi se pripoveduje, da mnogočislani deželni poglavar Milaneški gosp. baron dr. Burger pride za ministra pravosodja (pravíce) na Dunaj in da se bode sopet vpeljala očitna obravnava v civilnih kazenskih pravdah; sedanji gosp. minister pravosodja pa bo povzdignjen v predsednika najvišje sodnije. Vse to in še marsikaj drugega se pripoveduje, kar hoče Cesar doveršiti v blagi spomin svoje nazočnosti v Milanu. — Po najvišjem sklepu od 13. dec. l. l. ima tudi na Primorskem avstrijanska vaga in mera edino veljavna biti. — Najvažniša novica na političnem polji je ta, da je uradni časnik „Moniteur“ očitno razglasil te dní, da francozka vlada iskreno želí, da se Moldava in Valahija zedinite v eno deržavo. Znano je bravcem našim, da od tega zedinjenja, ki ga hočete francozka in ruska (in menda tudi pruska) vlada, ki pa ga nočete avstrijanska, angležka in turška, se je že veliko govorilo, in ker poslednji sultanov ferman ni nič spomnil od tega zedinjenja, se je smelo misliti, da so se vlade porazumile v tej zadevi, — kar sedaj kot strela iz jasnega neba udari glas „Moniteurjev“, da ta imenitna pravda ni še pri kraji. Sliši se, da se je avstrijanski poslanec v Parizu baron Hübner berž potem podal k predsedniku francozkega ministerstva in ga prosil, naj mu pové, kaj da pomeni „Moniteurjev“ oklic, kteri žuga nov razpor vžgati. — Lord Palmerston kot pervi minister angležke vlade, je imel v deržavnem zboru, ki se je začel 3. dan t. m., že dosti odgovarjati in se dosti zagovarjati, ker posebno hudo ga je zavolj mnogih vladarstvenih rečí napadel poslanec D'Israeli. Dozdej je srečno odbil vse pušice, ki so bile na-nj spušene; pa še več ga bo doletelo, kakor se kaže. — Sliši se, da vse, kar je Vergèr v ječi spisal, je dala vlada sožgati. — Spet se govorí od kralja Napolitanskega, da se misli vladarstva odpovedati. — Rusovska vlada je spolnila kar je obljubila ptujim tergovcem, kteri ob rusovsko-turški vojski niso smeli svojega žita iz Odese peljati in so zatega voljo veliko škodo terpeli; povernila jim je vso škodo s 600.000 sr. rublji, ktere so prejeli tergovci Rocca, Gopčević, Mandolfo in drugi. — Knez černogorski Danílo se pripravlja prihodnji mesec na Dunaj. — V poslednji seji deržavnega zbora v Berolinu je neki poslanec prošnjo vložil, naj se napravijo povsod mertvašnice, v ktere se mora vsak merlič prenesti, in potem naj se zapali in sožge, ne pa pokoplje! — Nekdanjemu kurheškemu ministru Hassenpflugu, kteri, čeravno ga nobena živa duša ni mogla terpeti, se je vendar kot smola deržal svoje službe, se sedaj taka godí, da ga v celi deželi nobeden noče za dobro plačilo v stanovanje vzeti. — Hudo zimo s silnim mrazom in snegom imajo tudi na Francozkem.

Pogovori vredništva. Gosp. Bl. V. na zg. P.: Vse bote dobili, le Pr. napevi še niso gotovi (poglejte poslednji „Oglasn.“).

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.